

Рецензия

на дисертационен труд за научната степен “доктор” по професионално направление 8.2
Изобразително изкуство от Ариана Джони, на тема “РОЛЯТА НА ДИЗАЙНА И
ЕСТЕТИКАТА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА МОДНИТЕ СТИЛОВЕ“

Рецензент: проф. д-р Мария Блажева

Със заповед №З-РК-110/31.01.2023 г. на проф. Пламен Дойнов, д.н. – Ректор на Нов български университет, за назначаване на Научно жури във връзка със защита на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на Ариана Джони – докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Дизайн“ към департамент „Дизайн“, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, тема: „Ролята на дизайна и естетиката за определяне на модните стилове“, научен ръководител: проф. д-р Елена Тодорова съм определена за рецензент.

Относно: представен дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление: 8.2 „Изобразително изкуство“ – НБУ

Автор на дисертационния труд: Ариана Джони докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Дизайн“ към департамент „Дизайн“, професионално направление 8.2 – НБУ

Тема на дисертационния труд: “ *Ролята на дизайна и естетиката за определяне на модните стилове*“

Научен ръководител: проф. д-р Елена Тодорова за представяне на рецензията: член на Научно жури, съгласно Заповед №З-РК-110/31.01.2023 г. на Ректора на НБУ – Проф. Пламен Дойнов, д.н.

Рецензията е изготвена съобразно Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за прилагането на този закон и Наредбата за развитието на академичния състав в НБУ.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Изборът на темата „*Ролята на дизайна и естетиката за определяне на модните стилове*“ е особено значима както в теоретичен, така и практически план. В този смисъл, избраният изследователски проблем е пряко свързан с предизвикателствата относно ясната и точна теоретична рамка по изследвания проблем. Темата представлява преглед на връзката между концепциите за естетиката като водещ компонент в дизайна, значението на стила, ролята на бизнеса в модната индустрия, направен е и исторически екскурс в развитието на облеклото. Последователно са разгледани основните творчески инструменти за естетическото и интелектуално въздействие на дизайна в социума. За модните речници стилът се отнася до „визията, и оригиналните характеристики на индивида, както и неговото облеклото“. Следователно стилът е преди всичко философски въпрос за отношението към себе си, за интимността, за личната идентичност. „*Идентичността се характеризира и с природност, т.е. неотделеност на човека и човешките общности от природата; с цялостност, изразяваща се в дълбока*

взаимосъгласуваност на ролята на човека; с цикличност - възпроизвеждане на човешкия индивидуален и обществен живот в относително неизменни граници; с предвидимост и повторяемост, осигуряващи спокойната хармоничност в развитието на социалността. Социалността се изгражда на базата на самосъзнанието“. Това е знакът на индивида, който се движи и възприема в колектива. Казано по-ясно, това е фактът на определяне на дрехите чрез образа, който индивидите изпращат на другите. Стилът надхвърля честите метармофози съпътстващи една или друга тенденция в модата. Обърнато е внимание, че той е един компонент от черти и елементи, които характеризират една типологически и исторически определена среда – група, като той, не е заключен в доминиращ стилистичен личен профил, а е разгледан в общи характеристики и прилики. Стилът като част от художествено направление е основен фактор при определянето на неговите, естетическия аспект определени в модната естетиката. Акцентът се поставя върху търсенията на дизайна на нови източници, подходи и методи за анализ, концептуализиране, откриване и поддържане на талантите, събрано съвременните разбираня за развитие в този жанр. Основните производствени фактори в модната индустрия са по същество творчеството и нематериалният капитал (интелектуален, иновационен), и предполага креативно натрупване. Като визуално изкуство модният дизайн има способността за иновации, да създава концепции и идеи с основното конкурентно предимство, което го превръща в е една от най-мощните индустрии в света. На база на научните търсения Ариана Джони е усетила необходимостта от теоретично изясняване на проблематиката и търсене на възможности за практическо приложение в естетиката на добрия дизайн. Именно, чрез стила тя разглежда стратегията за успеха на модната индустрия и израстването на индивидуалната креативност на модиста. Логиката на основната теза е развита и следвана от автора. Изследването се фокусира върху тезата, че таланта се отнася до способността да изгради собствен творчески мироглед, на базата на естетически категории, които прерастват в индивидуален почерк, следващ или създаващ стил в модния дизайн. Това определя важноста на дисертационния труд както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект.

2. Точно формулирани цели и задачи на дисертацията.

Дисертационният труд развива и анализира връзките между: дизайн, продукт и моден стил; естетическия аспект на продукта и модния стил; естетиката и влиянието ѝ върху определянето на стила. Целта на този труд е да докаже следната хипотеза: дизайнът основен фактор при определянето на модния стил; естетически аспекти при определянето на модните стилове и помощ при диференциацията на продуктите; добрата дизайнерска естетика е успешна стратегия за модните стилове. Целта на изследването е формулирана ясно и конкретно, както и направеният исторически преглед. Основната цел, застъпена в изследването се свързва с ролята на дизайна и естетиката пряко влияеща върху определянето и създаването на стила и творческата идентичност на модните дизайнери: естетиката на облеклото; техническите средства при реализацията на дизайна; мулажът като техника на моделиране; ролята на текстилът и колорита; историческите образци в развитието и усъвършенстването на стила в облеклото;

позиционирането на модния продукт в търговското пространство. Обектът, предметът и основната теза на изследването са дефинирани коректно в увода. Основната цел и подцели са формулирани точно и ясно. Изпълнението им е добре отчетено в заключението. Систематизирани са актуалните методи и инструменти за успешна стратегия за модните стилове. В диапазона между теорията и практиката Ариана Джони съзнателно се опитва да използва талант и професионален опит. Следва да отбележа, че в резултат на работата по темата, поставената цел и задачи са изпълнени.

3. Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература.

Ариана Джони познава изследвания проблем и научния апарат в изследваната област. Правилно се използвани, не са забелязани логически противоречия и твърдения. Изчерпателно и в широк обзор са представени постиженията в научната литература в областта на модния дизайн. Цялото изложение и конкретно направения преглед на научната литература показват добро познаване на съвременното състояние на теорията и практиката на проучения проблем. Прегледана е необходима и достатъчна научна литература, която е в съответствие с изследователските цели и модерните изследвания на проблема. Ясно се откроява авторовото становище и критично научно мислене. Използва се богат понятиен апарат, което показва познаване в дълбочина на литературните източници. В научения стил проличава свободно боравене с научната терминология. С коректност е обработена, анализирана, обобщена и оценена голям обем информация. В заключение може да се обобщи, че в дисертационният труд проличава познаване на изследвания проблем и собствено отношение по темата.

4. Коректност при цитирането на представителен брой автори.

Цитирани са коректно необходим и достатъчен брой авторитети и автори. В дисертационният труд не се забелязва некоректно цитиране на литературни източници.

5. Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването.

Изследователският модел е свързан, както със съдържателните характеристики и зададените параметри от теоретико-приложната рамка, посочени от автора в първа глава на дисертацията, така и с методологията на изследването – систематизацията на използваните методи за тяхното проучване, констатиране и анализ на данните, които са представени в дисертационния труд. Дисертационният труд включва две методики на работа, едната от които е свързана с практическите дейности при реализиране на модни продукти, а другата методика дава възможност за прилагане методите на теоретичната подготовка при намирането на концептуални решения за дизайна. Ариана Джони е изследвала, чрез представеният модел, прецизно научно, аналитично, обобщавайки, темите и аспектите, които са свързани със създаването и утвърждаването на модния стил върху естетическите критерии на базата на историческото развитие в модното пространство разглеждайки специфичните характеристики на постигнатото в тази област, чрез световните постижения на утвърдени дизайнери. Намерена е връзката между естетическия аспект на продукта и модния стил, както и връзката с модната индустрия.

6. Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Изследването се базира главно на методи като: анализ и синтез, абстракция и обобщение:

- Критично-аналитичен метод на съответната литература;
- Проучване на отделни случаи, които определят и подкрепят заключенията за избрани примери на съвременни дизайнерски практики;
- Методът на оценяване.

Методи на изследване – Използваните методи на изследване са съвременни. Използваната методика е приведена в съответствие с характера на обекта и задачите на изследване. За целта е конструирана оригинална комбинация от ясни критерии и показатели, обосновани със съвременни теоретични модели. Чрез проучването и анализа на научната литература по темата, както и на добрите практики от световен мащаб се изяснява понятието моден стил, концепцията и развитието на стила в дисертационния труд. В изследването авторът използва три подхода, които са развити така, че да бъдат свързани в логически ред помежду си, за да отразят по най-подходящият начин в заключенията на дисертацията.

7. Наличие на собствен принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Авторът е използвал библиография от 145 източници. Извършена е огромна проучвателска работа, удостоверена от броя на библиографските приложения, благодарение, на която в труда са направени съответните изводи и анализи. Считам, че събирането и анализирането на емпирични данни е извършено от Ариана Джони, с прецизност, точност, критичност и достоверност.

8. Описание на приносите:

8.1. Кратка характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Дисертационният труд има теоретичен и практически приносен характер. Той дава реална представа и научно обоснована концепция за сложния и изключително динамичен процес в областта на модния дизайн. Като съществен принос намирам прецизното систематизиране, както теоретичните и практическите разработки на докторанта в: идентичността на стилът/ комбинация от цвят, форма и десен, творческите елементи, конструкция на облеклото и прилагането на различни техники;/ стилът, като основен фактор и движеща сила в креативния процес; естетиката на облеклото в репутацията на бранда; естетиката като философия за красотата и отражението ѝ върху модните стилове.

Наличието на професионален опит е в основата на собствения принос при събирането и анализа на емпиричните данни. Дисертационният труд е наситен с богата информация от гледна точка на направените изследвания. Темата е актуална и може да се приеме като принос към дизайна и икономическа наука в сферата на модната индустрия.

8.2.Описание на приносите на кандидата и класифицирането им.

Приложената справка за приносите в дисертационния труд коректно отразяват резултатите постигнати от докторант Ариана Джони. Авторефератаът обективно отразява научните и научно-приложни постижения на автора.

Приносите на дисертационния труд:

- 1.** Дисертационният труд е първо по рода си в Република Косово теоретично изследване и анализ на историята на облеклото.
- 2.** Обобщено изследване на облеклото като елемент на икономическия и социален живот. Приложен е оригинален подход при изследването не само на модните процеси като цяло, но и спецификата на отделни дизайнерски практики.
- 3.** Определяне на най-важните промени в модата и значението на тези промени за бъдещото развитие на модата като изкуство и индустрия.
- 4.** Анализ на психологическото въздействие на модния дизайн от гледна точка както на индивидуалната психология, така и в от социално-психологически аспект. Даденият подход в синтезиран вид за първи път се използва в косовската научна литература и може да бъде приложен и към други обекти на изкуството.
- 5.** Дефиниране ролята на „стила“, като един от най-значимите елементи на модния дизайн.
- 6.** Дефиниране ролята и значението на „естетиката“, като другият водещ елемент при създаване на успешен дизайнерски проект.
- 7.** В изследването са представени възможностите за развитието на модният дизайн, както и условията, при които това развитие може да бъде успешно. В този случай е приложен системен анализ, включващ както икономическите и технологичните условия за развитието, така и социалните условия, при които то може да бъде осъществено.
- 8.** Съществен принос на този дисертационен труд е включването на две методики на работа, едната от които е свързана с практическите дейности при реализиране на модни продукти, а другата методика дава възможност за прилагане методите на теоретичната подготовка при намирането на концептуални решения за дизайна на 107 дрехи. Съчетанието на двете методики позволява създаването на специален учебен курс свързан с преподаване на моден дизайн.
- 9.** Приносите на настоящето изследване не са ограничени единствено в областта на теорията на модния дизайн. Съществен практически принос на изследването е представянето на авторската колекция дамски облекла на Ариана Джони.

Като особен принос ще отбележа факта, че в досегашната изследователска литература в Косово липсват подробни изследвания.

Въздействия на дисертационния труд върху външната среда.

В материалите по защитата са представени две публикации в рецензирани издания:

1. *Ariana Gjoni, Design: Aesthetics as a Promoter of Selling Products in Kosovo Open Journal of Business and Management, 2021, 9, 1104-1120*

<https://www.scirp.org/journal/ojbm> ISSN Online: 2329-3292; ISSN Print: 2329-328

2. *Ariana Gjoni, The Impact of Covid-19 on the Creations of Fashion Designers, Arts and Design Studies www.iiste.org, ISSN 2224-6061 (Paper) ISSN 2225-059X (Online) Vol.92, 2021*

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава).

Не познавам докторант Ариана Джони, впечатленията са ми единствено от представения дисертационен труд. Считаю, че избраната тема е много добре разработена с необходимите проучвания и личен практически опит.

Мнения, препоръки и бележки.

Трудът е добре структуриран, с умело подбрани названия на главите и техните подразделения, особено ценно качество е конкретността на изводите. Считаю, че дисертационният труд има завършен вид и отговаря на всички изисквания. Докторант Ариана Джони трябва да продължи научно-приложна дейност в областта на модния дизайн.

Заклучение.

Дисертационният труд на тема *“Ролята на дизайна и естетиката за определяне на модните стилове”* представлява актуално, самостоятелно, значимо и изключително задълбочено изследване. Притежава неоспоримо необходимите качества с посочените методи на проучване. Дисертационният труд отговаря напълно на задължителните законови изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, както и на вътрешната нормативна база на НБУ.

Въз основа на посочените достойнства, научните и научно-приложните приноси предлагам и подкрепям присъждането на Ариана Джони на образователната и научна степен „доктор” в докторска програма „Дизайн“ към департамент „Дизайн“, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство ”.

Дата: 3.05.2023 г.

Рецензент: проф. д-р Мария Блажева